

Wybierz bohatera lub bohaterkę projektu *Patriot(k)a XXI wieku*.

Marek Edelman

W czasie II wojny światowej współzałożyciel Żydowskiej Organizacji Bojowej (ŻOB), uczestniczył w powstaniu w getcie warszawskim. Po śmierci Mordechaja Anielewicza był ostatnim przywódcą bojowników ŻOB podczas walk w getcie. W 1944 r. brał udział w powstaniu warszawskim. W 1951 r. ukończył studia na Akademii Medycznej w Łodzi, specjalizował się następnie w kardiologii. Działalność opozycyjną rozpoczął w połowie lat 70., podejmując współpracę z Komitetem Obrony Robotników. Od początku lat 80. działał w „Solidarności”, m.in. jako członek zarządu Regionu Ziemia Łódzka. Uczestniczył w obradach podzespołu do spraw zdrowia w ramach rozmów Okrągłego Stołu. W kwietniu 1989 r. był przewodniczącym wojewódzkiego Komitetu Obywatelskiego w Łodzi, organizującego kampanię wyborczą do parlamentu. Po 1990 r. prowadził działalność polityczną w ramach Ruchu Obywatelskiego Akcja Demokratyczna (był jego członkiem założycielem), a następnie Unii Demokratycznej, Unii Wolności (był m.in. członkiem rady politycznej partii) oraz Partii Demokratycznej. Był członkiem Komitetu Budowy Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN.

Jacek Kuroń

W 1949 r. został działaczem Związku Młodzieży Polskiej. W listopadzie 1953 r. usunięto go zarówno z tej organizacji, jak i z Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej za krytykę koncepcji ideowej ZMP. Za współudział w pisaniu *Listu otwartego do Partii* skazany na karę trzech lat pozbawienia wolności w 1965 r., zwolnienie uzyskał w 1967 r. W 1968 r., w związku z wydarzeniami marcowymi, został aresztowany i skazany za organizację strajków studenckich, tym razem na karę trzech i pół roku pozbawienia wolności. We wrześniu 1976 r. był jednym z sygnatariuszy aktu założycielskiego Komitetu Obrony Robotników, a w 1977 r. – Komitetu Samoobrony Społecznej „KOR”. Po wprowadzeniu stanu wojennego 13 grudnia 1981 r. został zatrzymany w sopockim Grand Hotelu, internowany, a w 1982 – aresztowany pod zarzutem próby obalenia ustroju. Zwolniono go w 1984 r. na mocy amnestii. W 1989 brał udział w rozmowach Okrągłego Stołu. W latach 1989–1990 i 1992–1993 był ministrem pracy i polityki socjalnej w rządach Tadeusza Mazowieckiego i Hanny Suchockiej. Poseł na sejm czterech kadencji z ramienia Komitetu Obywatelskiego, Unii Demokratycznej i Unii Wolności. Występował przeciwko łamaniu praw człowieka w Chinach i Tybecie.

Janina Ochojska

Od końca lat 70. związana z opozycją demokratyczną, współpracowała z niezależną Biblioteką Społeczną Antoniego Stawikowskiego. Działaczka „Solidarności”. Po wprowadzeniu stanu wojennego zaangażowana w dystrybucję wydawnictw drugiego obiegu, a także działalność lokalnego komitetu zajmującego się pomocą osobom represjonowanym i ich rodzinom. Od wczesnego dzieciństwa jest osobą z niepełnosprawnością. W 1984 r. wyjechała do Francji na operację. Tam zetknęła się z ideą pomocy humanitarnej. Jako wolontariuszka działała dla fundacji EquiLibre, wyszukując kontakty i koordynując pomoc dla Polski. W 1989 była jedną z twórców polskiego oddziału organizacji. W 1992 r. zorganizowała konwój polskiej pomocy dla byłej Jugosławii. W 1994 r. założyła Polską Akcję Humanitarną, w której objęła funkcję prezesa.

Narcyza Żmichowska, ps. Gabryella (1819–1876)

Powieściopisarka i poetka, autorka *Poganki*. Uważana za jedną z prekursorok feminizmu w Polsce. Żmichowska utworzyła grupę „entuzjastek”, w skład której wchodziły warszawskie emancypantki. W latach 1842–1849 brały udział w konspiracji. Powieści Żmichowskiej podejmowały tematykę społeczną, ukazywały bohaterów wytrwale dążących do wyznaczonego celu. Pisarka była rzeczniczką zmiany celów narodu: romantyczne i wówczas raczej skazane na niepowodzenie dążenia niepodległościowe miała zastąpić realizacja potrzeb jednostek jako warunek dobrobytu społecznego. Żmichowska opracowała program kształcenia dziewcząt. Uważała, że wiedza potrzebna jest kobietom przede wszystkim po to, aby mogły podejmować w życiu świadome decyzje i wybierać także inne formy działalności społecznej niż zwyczajowe role żony i matki. Celem nauczania kobiet miało być ich usamodzielnienie. Żmichowska zachęcała kobiety do tworzenia między sobą „siostrzanych więzi”, bo łączy je wspólny los (wprowadziła nawet nazwę takiej więzi: „posiestrzenie”).

Wojciech Bogumił Jastrzębowski (1799–1882)

Przyrodnik, pedagog i krajoznawca, profesor botaniki, fizyki, zoologii i ogrodnictwa. Jeden z głównych twórców ergonomii. Brał udział w powstaniu listopadowym jako artylerzysta. Uniknął zsyłki, jednak przez dłuższy czas nie mógł znaleźć pracy. Dopiero w 1836 r. został profesorem w Instytucie Agronomicznym, w którym cieszył się ogromnym szacunkiem wielu pokoleń studentów. Prowadził ze studentami badania terenowe i angażował ich do gromadzenia zbiorów botanicznych oraz mineralogicznych. W czasie wakacji odbywał wędrowki po wzorowo prowadzonych majątkach ziemskich, w których zapoznawał studentów z nowoczesnymi metodami upraw rolnych, hodowlą i przemysłem spożywczym. Członek Towarzystwa Warszawskiego Przyjaciół Nauk, Towarzystwa Naukowego Krakowskiego, Kieleckiego Towarzystwa Rolniczego oraz Towarzystwa Rolniczego we Lwowie.

Podczas przerw w walkach o obronę Warszawy w bitwie o Olszynkę Grochowską (1831 r.) sformułował tekst, który można określić jako projekt pierwszej konstytucji zjednoczonej Europy. Dokument opisywał Europę jako republikę bez wewnętrznych granic, z jednolitym prawodawstwem oraz organami władzy złożonej z przedstawicieli wszystkich narodów. Projekt ten, zatytułowany *O wiecznym pokoju między narodami*, został opublikowany 3 maja 1831 r., w rocznicę uchwalenia Konstytucji. Jastrzębowski pisał: „wszystkie narody europejskie mają się wyrzec swojej wolności i zostać niewolnikami praw, wszyscy monarchowie mają być odtąd tylko stróżami i wykonawcami tychże praw”.

Maria Teresa Peszek (ur. 1973)

Aktorka i piosenkarka. Zadebiutowała w 1993 r. Występowała m.in. na scenie Teatru Juliusza Słowackiego w Krakowie, Teatru Studio i Teatru Narodowego w Warszawie. W 2005 r. rozpoczęła karierę muzyczną płytą *Miasto mania* i widowiskiem muzycznym o tym samym tytule. Trzy lata później nagrała album *Maria Awaria*. Obie płyty zostały bardzo pozytywnie przyjęte przez krytyków i publiczność, a Maria Peszek została jedną z najpopularniejszych wykonawczyń polskiej sceny alternatywnej. W 2009 r. została laureatką prestiżowej nagrody Paszport „Polityki” za album *Maria Awaria*. W 2012 r. udzieliła wywiadu, w którym wyznała, że przez dłuższy czas chorowała na neurastenię. Wkrótce potem wydała trzeci album studyjny pt. *Jeżus Maria Peszek*, w którym poruszyła temat własnego zmagania z chorobą, a

także religijności, polskości i tradycyjnych ról społecznych. W maju 2013 została Kobieta Dekady „Glamour”. Była także nominowana do plebiscytu Polka Roku, organizowanego przez Gazetę Wyborczą. Zdobyła dwa Fryderyki w kategoriach Autor Roku oraz Najlepszy Album Muzyki Alternatywnej.